

In november 2014 verscheen in het Tijdschrift voor interne begeleiders het onderstaande artikel van Albert de Boer

De positie van leerkrachten in passend onderwijs

Volgens het ministerie is de leerkracht de sleutel voor goed onderwijs en goede onderwijsresultaten. Tegelijk vindt men dat leerkrachten beter moeten worden. Daarvoor is het nodig dat zij 'professionaliseren'. Dat wordt vaak automatisch gelijk gesteld met nascholen, terwijl dat maar één van de vele vormen van professionalisering is. Ik wil hier graag een lans breken voor het 'professional worden'. Professionalisering is: groeien in professionaliteit.

Albert de Boer

Onderwijs als verzameling van vaardigheden

Goed vakmanschap bestaat uit vakkennis, vaardigheden om het vak uit te voeren en een beroepshouding gericht op goed zijn en goed blijven. In de nascholing in het onderwijs is een sterke overwaardering voor de vaardigheden. Meer vaardigheden leiden niet per se tot beter onderwijs.

De beide andere elementen: kennis en attitude komen veel minder aan bod. Toch zijn die minstens even bepalend voor de kwaliteit van het onderwijs als de vaardigheden. Is de leerkracht op zoek naar een oplossing voor het kind dat niet kan lezen of rekenen? Wordt het kind met een gedragsprobleem gezien als een lastig kind of als een kind met een onontdekte onderwijsbehoefte? Die vragen gaan vooraf aan het feitelijk handelen. Het zijn doorslaggevende vragen op het terrein van de gekozen beroepshouding. Ga ik naar huis of zoek ik nog even door?

Nascholing richt zich minstens evenveel op directeuren en intern begeleiders als op de leerkrachten. Soms leidt dat ertoe dat directeuren en IB'ers met allerlei ideeën de school in komen, die de leerkrachten

moeten uitvoeren. Daardoor ontstaat weerstand bij de leerkrachten, die zich 'gebruikt' voelen. De werkwijze is ook in strijd met de kenmerken van professionals en met de succesvolle aanpak in het Finse onderwijs, waar de autonomie van leerkrachten hoog in het vaandel staat. Wat kunnen we daaraan doen? Hoe kunnen IB'ers hun krachten inzetten zodat de kwaliteit van het onderwijs op de werkvloer daadwerkelijk toeneemt?

Albert de Boer was werkzaam als onderwijsadviseur met als specialisaties Rekenen en Wiskunde, Adaptief onderwijs en Opbrengstgericht werken. Op dit moment werkt hij bij de IJsselgroep met als kernthema de positie van de leerkracht in passend onderwijs. albert.deboer@ijsselgroep.nl

Autonomie is doelgericht denken

In het Finse onderwijs is alleen het leerdoel richtinggevend voor het leerkrachtgedrag in de klas en de keuzes die worden gemaakt. De leerkracht controleert zelf of de beoogde doelen bij de kinderen zijn bereikt. Zo neemt zij verantwoordelijkheid voor het bereiken van de leerdoelen.

Het behalen van de doelen levert verschillende soorten vertrouwen op. In de eerste plaats zelfvertrouwen voor de leerkracht (het lukt me!). Daarnaast ontstaat vertrouwen vanuit de directie (de kinderen halen de doelen) en tenslotte en misschien wel het meest belangrijk ontstaat er vertrouwen vanuit ouders en maatschappij (onze kinderen leren iets en hebben het naar de zin). Zo wordt de leerkracht een gewaardeerd en gerespecteerd lid van de professionele kaste in de maatschappij. Het samen nadenken over doelen, het kiezen van gedrag, middelen en materialen, en het reflecteren over het succes van de eigen aanpak, heeft ondersteuning nodig. Vanuit een klimaat van erkende ongelijkheid: samen zoeken naar de best mogelijke inrichting van het doelgericht onderwijs op basis van professionele dialoog. Geen discussie over het format van het groepsplan, maar een gesprek over de doelen en de middelen om het onderwijs in te richten. Vast te leggen in een bij de leerkracht passend basisformat dat voor iedereen naar wens kan worden uitgewerkt.

Begin met het 'waarom'

Wie doelgericht denkt, kiest haar activiteiten op basis van de bijdrage aan de doelen. Een inmiddels bekend en gevierd model is dat van Simon Sinek: de Gouden Cirkel. Sinek zegt: "Why do you mind getting out of bed in the morning, and why should anybody care?". Vanuit die Why-drijfveer richt je je gedrag in ('How'). Aansluiten bij de onderwijsbehoeften van

kinderen, zo goed mogelijk zijn in je vak, activerende werkvormen gebruiken, aansluiten bij de dagelijkse realiteit, etc. etc.

Daarna komt pas de precieze invulling: het 'What'. Groepsplannen, een rekentaak, een paasmandje maken, het zijn willekeurige activiteiten in de zin dat ze te vervangen zijn door andere activiteiten met hetzelfde doel. In welke mate is een van het netwerk van intern begeleiders meegebracht idee ook getoetst aan het Waarom van de school en dat van de individuele leerkracht? Mag de leerkracht iets vinden van de mate waarin de, door de IB'er met enthousiasme omarmde activiteit, bijdraagt aan het Why van school en van haarzelf? Is er tijd om binnen de school de activiteit in de What-ring te koppelen aan het Why? Of is het iets wat 'erbij komt', 'wat ook nog gedaan moet worden'? Oftewel: neem de tijd om activiteiten te koppelen aan het Why van de school. En als het niet lukt, zie er dan vanaf.

Omgaan met 'etiketkinderen'

Professionaliteit en reflectie worden op dit moment sterk van interne begeleiders gevraagd in relatie tot passend onderwijs en dan specifiek bij het omgaan met de voormalige rugzakkinderen. Het fenomeen 'over-

etiket' is daarbij actueel. Dit zou ertoe kunnen leiden dat kinderen een etiket (ADHD, Dyslexie, ADD, Dyscalculie, Autisme, Asperger, etc) hebben. Welke mechanismen leiden ertoe dat kinderen een label krijgen opgeplakt, terwijl ze eigenlijk relatief weinig mankeren? Veel deskundigen hebben zich daar al over uitgelaten. Trudy Dehue schreef het boek 'Betere Mensen', waarin ze de diagnostiek onder de loep neemt en vooral de definities van de stoornissen in en via de DSM. En Micha de Winter legt in zijn boek 'Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding' de vinger op die zere plek. Hoe het ook is, kinderen met een etiket hebben een speciale onderwijsbehoefte en de hulp die ze nodig hebben is mede afhankelijk van de manier waarop het etiket tot stand is gekomen. Zit er vooral druk van de ouders achter, of is de verwachting van de maatschappij m.b.t.

schoolprestaties op deze school bepalend? Is er aan dit kind gewoon slecht onderwijs gegeven, of heeft het echt een stoornis? Het antecedentenonderzoek, de ervaringen van de leerkracht en de deskundigheid van collega's en de intern begeleider moeten leiden tot een plan van aanpak, waarin de inschatting van de wijze waarop het etiket tot stand is gekomen een wezenlijke rol heeft. Het vakmanschap en de professionaliteit van de leerkracht en de IB'er zijn bepalend, samen met de andere teamleden, die de hulp iedere dag opnieuw moeten bieden en organiseren. Met in het achterhoofd dat ieder kind dat niet leert, recht heeft op hulp en een onderwijsbehoefte etaleert: "Je hebt geen stoornis nodig om recht te hebben op hulp". Ooit een flauwe grap, inmiddels de kern van de inschatting van de kwaliteit van een handelingsplan.

TIPS

- Neem de tijd om activiteiten te koppelen aan het *why* van de schaal. En *ds* het niet lukt, zie er dan vanaf.
- Wees steeds nieuwsgierig naar kennis over je vak, ook al heb je er morgen niet met een iets aan.
- Bespreek de etiket kinderen van je schaal eens in het licht van de argumenten die Zemke aangeeft mht. het tot stand komen van de etiketten.
- Besteed minder tijd aan eenzijdigheid en meer aan eenstemmigheid.
- Lok de collega's voor de klas uit tot eigen keuzes *ds* het gaat om het nastreven van doelen, keuzes waar ze plezier in hebben!
- Neem de tijd voor collegiaal debat en gesprek, juist *ds* het druk is... Misschien wordt het er wel minder druk van.

SAMENVATTING

Leerkrachten vormen de kurk waarop het onderwijs drijft. Tegelijkertijd zijn regelmatig klachten te horen over werkdruk en administratieve belasting. Hoe kan het vak van onderwijzer professioneler worden ingericht? En welke rol kan een intern begeleider daarbij spelen? Een overdenking en enkele tips.